

Werkwijze functioneringsgericht indiceren

Communicatiehulpmiddelen

Inhoud

1.	Introductie.....	3
2.	Wat is FGI?	3
3.	De verschillende stappen van FGI	4
4.	Omschrijving hulpvraag (stap 1)	5
5.	Objectiveren van de mate van de relevante stoornissen en beperkingen (ICF) (stap 2)	6
6.	Opstellen eisen en wensen in relatie tot beoogd gebruik (HRIU) (stap 3)	8
7.	Bepalen van de functie-eisen voor het hulpmiddel en diensten (stap 4)	9
8.	Bepalen van de producteigenschappen en diensten (stap 5).....	11
9.	Beschrijving oplossingsrichting hulpmiddel (stap 6)	11
10.	Bronvermelding	12
11.	Bijlagen.....	12

1. Introductie

Deze werkwijze is bedoeld ter ondersteuning van het functioneringsgericht indiceren en aanvragen van communicatiehulpmiddelen en benodigde diensten. Aan de hand van de werkwijze doorloop je alle stappen van een functioneringsgerichte aanvraag en word je waar nodig ondersteund met voorbeelden. De werkwijze bevat een aantal bijlagen met uitwerkingen die van belang zijn voor het uitvoeren van een functioneringsgerichte aanvraag.

2. Wat is FGI?

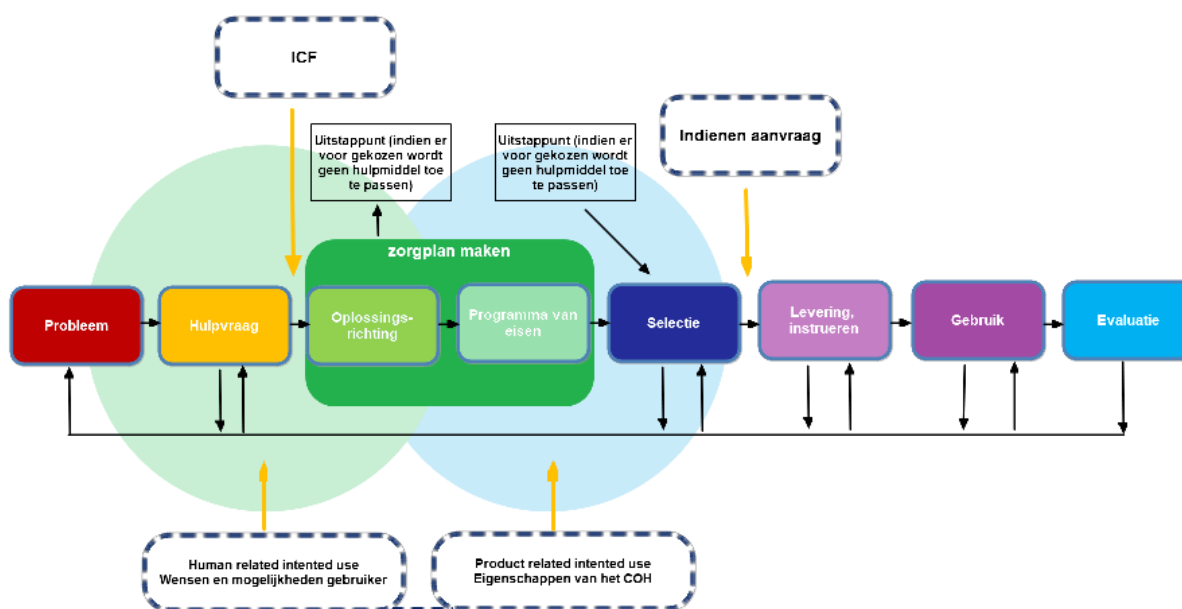
FGI staat voor functioneringsgericht indiceren. Functioneringsgericht indiceren is een gestructureerde manier om vanuit de hulpvraag van de cliënt, te bepalen welke stoornissen en beperkingen om compensatie of ondersteuning vragen en welke behoeften daaraan gekoppeld zijn. Dit leidt tot geobjectiveerde functie-eisen aan de in te zetten oplossing op basis waarvan wordt bepaald wat het best passende hulpmiddel met bijbehorende dienstverlening is voor de cliënt.

FGI gaat uit van de functionele behoeften van de cliënt, waardoor deze met de vastgestelde benodigde hulpmiddelen zorg meer autonomie bereikt en beter zelfstandig deel kan nemen aan de verschillende aspecten van het leven.

FGI leidt tot een objectieve onderbouwing van de functionele indicatiestelling, waarbij de noodzaak voor het geïndiceerde hulpmiddel en de bijbehorende dienstverlening volledig kan worden herleid naar de relevante onderliggende stoornissen, beperkingen en behoeften van de cliënt.

FGI vraagt om een samenwerkingsproces tussen de cliënt, zorgprofessionals, leveranciers en andere belanghebbenden, om ervoor te zorgen dat de hulpmiddelen zorg effectief voldoet aan de functionele behoeften van de cliënt. Daarvoor kan de Zorgplan FGI-methode worden ingezet.

Functioneringsgericht indiceren is onderdeel van de Procesbeschrijving Hulpmiddelenzorg.

Schema 1: Schematische weergave Procesbeschrijving Hulpmiddelenzorg

Functioneringsgericht indiceren omvat dus alle stappen vanaf de probleemstelling tot en met de evaluatie.

In- en uitstapmomenten

In de FGI-methode wordt gesproken van instapmomenten en uitstapmomenten. Hieronder wordt uitleg gegeven wat hiermee bedoeld wordt.

Instapmoment

In de praktijk kan het voorkomen dat een cliënt al een hulpmiddel heeft en dat deze vervangen moet worden vanwege bijvoorbeeld ouderdom. Je doorloopt de stappen van het functioneringsgericht indiceren en indien er geconcludeerd wordt dat er geen veranderingen zijn in de situatie van de cliënt (bijvoorbeeld motorische achteruitgang of andere veranderingen) spreek je van een ongewijzigde indicatiestelling. In de FGI stap je dan in bij stap 6 (selectiemoment).

Uitstapmoment

Indien er na het formuleren van de zorgvraag (probleemstelling + hulpvraag) blijkt dat een hulpmiddel niet de gewenste oplossingsrichting is om de beperkingen op te heffen dan wel te compenseren, is dat het uitstapmoment. De aanvraag wordt dan afgebroken.

3. De verschillende stappen van FGI

Een functioneringsgerichte indicatiestelling bestaat uit verschillende stappen. Hieronder volgt een beschrijving van de verschillende stappen die uitgewerkt worden bij een functioneringsgerichte indicatiestelling.

De stappen die hier beschreven staan, corresponderen met de nummers in het format, zie bijlage 1 voor het format. Elke stap wordt per hoofdstuk beschreven, met een verwijzing naar een bijlage (indien van toepassing).

Stap	Omschrijving	Hoofdstuk
1. Omschrijving hulpvraag	Beschrijving van de hulpvraag van de cliënt en zijn omgeving.	4 (blz 5)
2. Objectiveren van de mate van de relevante stoornissen en beperkingen (ICF)	Beschrijving van de lichamelijke functies, anatomische eigenschappen en mate van stoornissen en beperkingen die van invloed zijn op het functioneren van de cliënt.	5 (blz 6)
3. Opstellen eisen en wensen in relatie tot beoogd gebruik (HRIU)	Omschrijving vanuit de cliënt en zijn omgeving geredeneerd: wat wil, kan en mag de cliënt in termen van beoogd functioneren en wat wordt er van het hulpmiddel verwacht.	6 (blz 8)
4. Bepalen van de functie-eisen voor het hulpmiddel en diensten	De wensen en eisen (stap 3) vanuit de hulpvraag (stap 1) en de functiebeschrijving (stap 2) leiden tot de functie-eisen waar het hulpmiddel aan moet voldoen om een functieprobleem te compenseren of op te heffen.	7 (blz 9)
5. Bepalen van de producteigenschappen en diensten	De functie-eisen in stap 4 leiden tot de technische producteigenschappen waar het hulpmiddel aan moet voldoen en de bijbehorende diensten om die eisen in te vullen.	8 (blz 10)
6. Beschrijving oplossingsrichting hulpmiddel	In stap 6 wordt de keuze van het hulpmiddel bepaald op basis van de combinatie van de benodigde producteigenschappen	9 (blz 10)

Tabel 1: overzicht stappen FGI

Rollen en verantwoordelijkheden

Het FGI-format wordt gezamenlijk ingevuld door de behandelaar en de adviseur. De basis voor de indicatiestelling wordt gelegd tijdens het adviesgesprek. Deze gedeelde verantwoordelijkheid wordt besproken tijdens het adviesgesprek, echter kunnen we wel stellen dat er per stap een zwaartepunt bij een van de twee partijen gelegd kan worden. De verschillende stappen kennen qua verantwoordelijkheid een overlap, dus dat betekent dat behandelaar de adviseur kan ondersteunen waar nodig en vice versa.

Op basis van de beschrijving van de FGI indicatiestelling wordt de aanvraag voor de bekostiging van het hulpmiddel en de bijbehorende dienstverlening gedaan.

Stap	Verantwoordelijkheid
1. Omschrijving hulpvraag	Behandelaar (in overleg met cliënt)
2. Objectiveren van relevante stoornissen en beperkingen (ICF)	Behandelaar
3. Opstellen eisen en wensen in relatie tot beoogd gebruik (HRIU)	Behandelaar
4. Bepalen van de functie-eisen voor het hulpmiddel en diensten	Behandelaar + adviseur
5. Bepalen van de producteigenschappen en diensten	Adviseur
6. Beschrijving oplossingsrichting hulpmiddel	Behandelaar + adviseur
7. Indienen van de aanvraag	Adviseur

Tabel 2: rollen en verantwoordelijkheden

4. Omschrijving hulpvraag (stap 1)

Verantwoordelijk

Behandelaar

Algemeen

In de eerste stap wordt de hulpvraag van de cliënt en zijn naasten omschreven. De hulpvraag is de basis van een functioneringsgerichte indicatiestelling en bestaat uit een vraagstelling die door de cliënt en zijn omgeving zelf wordt omschreven.

Werkwijze

Onder het kopje **hulpvraag** vult de behandelaar in wat de hulpvraag van de cliënt en zijn naasten is.

Een voorbeeld van een hulpvraag kan zijn:

Ik wil kunnen communiceren met mijn omgeving en mijn behoeften duidelijk kunnen maken. Ik wil mij binnen verschillende communicatieve functies en situaties duidelijk kunnen maken en begrepen worden door mijn omgeving. Ik wil zelfstandig keuzes kunnen maken, conversaties kunnen voeren, mijn mening kunnen uiten en kunnen participeren in de maatschappij.

5. Objectiveren van de mate van de relevante stoornissen en beperkingen (ICF) (stap 2)

Verantwoordelijk

Behandelaar

Algemeen

ICF wordt gebruikt bij FGI, omdat het een gestandaardiseerd kader biedt voor het omschrijven van de gezondheidstoestand van een persoon en de impact ervan op verschillende aspecten van het leven. ICF biedt begrippen voor het beschrijven van het menselijk functioneren en problemen die van invloed kunnen zijn op het menselijk functioneren. De ICF onderscheidt drie perspectieven: lichaam (functies en anatomische eigenschappen), menselijk handelen (activiteiten) en deelname aan de maatschappij (participatie). Daarnaast beschrijft de ICF externe factoren en persoonlijke factoren die van invloed zijn op het functioneren. In de FGI worden de domeinen uit de ICF omschreven die relevant zijn voor het selecteren van het meest geschikte hulpmiddel op basis van de individuele behoeften en mogelijkheden van de persoon. Dat betekent dat enkel de domeinen die van invloed zijn op het uiteindelijke hulpmiddel worden beschreven. Het is essentieel om per domein te beschrijven wat de mate van invloed is op het functioneren, uitgedrukt in ernstscores.

Per domein worden de problemen in het functioneren als volgt omschreven:

- Problemen in lichamelijke functies en anatomische eigenschappen: stoornissen
- Problemen in de activiteiten: beperkingen
- Problemen in de participatie: participatieprobleem

Voor externe factoren en persoonlijke factoren geldt dat er gesproken wordt over belemmerende en/of ondersteunende factoren. Hieronder volgt een schematisch overzicht van de ICF-domeinen en hun definitie.

Domein	Definitie
Lichamelijke functies	De fysiologische en mentale eigenschappen van het menselijk organisme
Anatomische eigenschappen	De positie, aanwezigheid, vorm en continuïteit van onderdelen van het menselijk lichaam
Activiteiten	Activiteiten behelst de onderdelen van iemands handelen
Participatie	Participatie behelst deelname aan het maatschappelijk leven op alle levensterreinen en of iemand een volwaardig lid van de maatschappij is/kan zijn
Externe factoren	Externe factoren die van invloed kunnen zijn op het functioneren van het individu, bijvoorbeeld thuissituatie, woonomgeving, beschikbaarheid van hulpmiddelen etc.
Persoonlijke factoren	Persoonlijke factoren die van invloed kunnen zijn op het functioneren van het individu, bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, leefstijl etc.

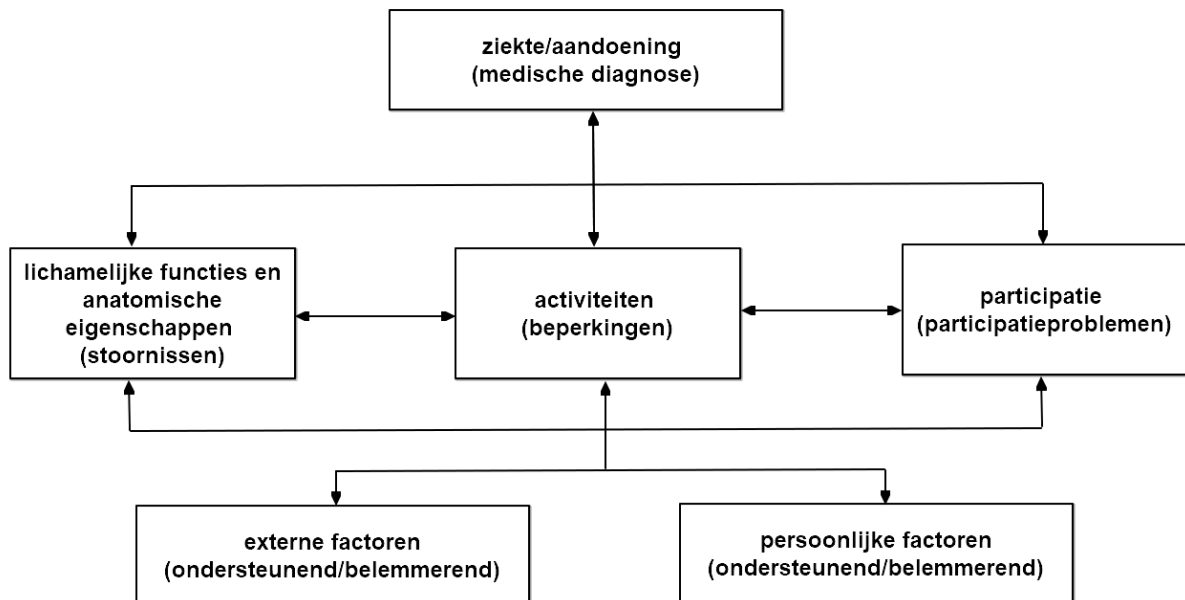
Tabel 3: terminologie domeinen ICF

Toelichting omschrijving stoornissen, beperkingen, participatieproblemen, ondersteunende en belemmerende factoren:

- Stoornissen zijn afwijkingen of verlies van functies of anatomische eigenschappen (bijvoorbeeld een stoornis in de articulatie).
- Beperkingen zijn de moeilijkheden die iemand heeft met het uitvoeren van activiteiten (bijvoorbeeld spreken).

- Participatieproblemen zijn problemen die iemand heeft met het deelnemen aan het maatschappelijk leven.
- Ondersteunende factoren zijn externe en persoonlijke factoren die een positieve invloed hebben op het functioneren van de persoon.
- Belemmerende factoren zijn externe en persoonlijke factoren die een negatieve invloed hebben op het functioneren van de persoon.

Schematische weergave ICF en de onderlinge relaties tussen de domeinen

Schema 2: ICF en onderlinge relaties

Werkwijze

In bijlage 4 vind je alle ICF-(sub)domeinen die relevant zijn voor de FGI die tot de aanvraag voor een communicatiehulpmiddel leidt. Je vult enkel de onderdelen in die relevant zijn voor de uiteindelijke keuze voor het hulpmiddel en de bijbehorende dienstverlening. Dit kunnen zowel domeinen zijn waar een functieprobleem van toepassing is als ook domeinen waar geen stoornissen zijn, omdat ook domeinen waar geen stoornis of beperking aanwezig is, van invloed kunnen zijn op de keuze van het hulpmiddel (bijvoorbeeld bij een intact taalbegrip of een leeftijdsadequate woordenschat). Het is essentieel dat de mate van de stoornis/beperking/participatieprobleem wordt omschreven in de vorm van een ernstscore (het objectiveren van de problematiek). Daarbij is het belangrijk om tevens een omschrijving te geven van deze stoornis, beperking of participatieprobleem om deze te specificeren.

De ICF houdt de volgende schaalverdeling aan wat betreft mate of omvang stoornis als het gaat om lichamelijke functies:

- GEEN stoornis (geen, afwezig, verwaarloosbaar, ...) 0-4%
- LICHTE stoornis (gering, laag, ...) 5-24%
- MATIGE stoornis (tamelijk, ...) 25-49%
- ERNSTIGE stoornis (aanzienlijk, hoog, sterk, ...) 50-95%
- VOLLEDIGE stoornis (totaal, ...) 96-100%

Probeer, waar mogelijk, de ernstscore te bepalen aan de hand van kwantitatieve gegevens, bijvoorbeeld testen of onderzoeken waaruit een score komt die aangeeft in hoeverre een stoornis aanwezig is. De genoemde percentages geven globaal aan in welke mate de stoornis aanwezig is. In

handleidingen van testen en onderzoeken die afgenomen worden is te vinden in welke mate de behaalde score een stoornis of achterstand aangeeft.

Voorbeeld

Bij een ernstig motorisch probleem kun je bijvoorbeeld gebruik maken van het GMFCS classificatiesysteem. Bij taalbegrip kun je denken aan de Schlichting Test voor Taalbegrip of de C-BiLLT. In de handleidingen van de gebruikte onderzoeken wordt uitleg gegeven over de betekenis van de ernstscores, welke vertaald kunnen worden naar de mate of omvang van de stoornis zoals hierboven beschreven.

Voor anatomische eigenschappen kunnen de volgende omschrijvingen gebruikt worden:

- Geen verandering in anatomische eigenschap
- Volledige afwezigheid
- Gedeelte afwezigheid
- Extra deel
- Afwijkende dimensies
- Discontinuïteit
- Afwijkende positie
- Kwalitatieve veranderingen in anatomische eigenschap, inclusief ophoping van vocht

De relevante ICF-domeinen zijn onderverdeeld in dertien verschillende domeinen. Deze domeinen zijn aangeduid met een letter (a t/m m), bijvoorbeeld **a Algemene functies**. Ieder subdomein wordt aangegeven met een letter + cijfer (bijvoorbeeld **a1 Bewustzijn**). Deze verwijzingen zijn gebruikt om de relatie tussen de verschillende stappen van FGI te verduidelijken. Zo kun je controleren of je de relevante domeinen hebt ingevuld. In elke stap moet de relatie met de functiebeperking duidelijk zijn. Dit wordt verderop in de werkwijze toegelicht.

Binnen dit FGI-format is gekozen om alleen de domeinen te selecteren die relevant zijn voor de indicatiestelling van een communicatiehulpmiddel. Dit is geen onuitputtelijke lijst en kan aangevuld worden door de behandelaar met andere ICF-domeinen indien van toepassing. Een volledige beschrijving, inclusief voorbeelden van relevante stoornissen en alle overige, niet geselecteerde ICF-domeinen zijn te vinden op: <https://class.whofic.nl/>. Voor een voorbeelduitwerking van de ICF verwijzen we naar een ingevulde versie van het FGI-format in bijlage 3.

6. Opstellen eisen en wensen in relatie tot beoogd gebruik (HRIU) (stap 3)

Verantwoordelijk

Behandelaar

Algemeen

Om tot een gedegen keuze van een adequaat communicatiehulpmiddel met bijbehorende dienstverlening te komen is het belangrijk dat de wensen en eisen in relatie tot beoogd gebruik goed in kaart worden gebracht. Het is belangrijk dat voor alle partijen helder is wat de cliënt **wil**, **kan** en **mag** in termen van beoogd functioneren. Denk bijvoorbeeld aan zelfstandig kunnen communiceren met de omgeving en wat er nodig is om dit beoogde functioneren te halen (denk aan communiceren op eigen initiatief, conversaties gaande houden, communiceren op verschillende locaties, te allen tijde kunnen communiceren etc.). Deze stap leidt tot het HRIU-profiel. HRIU staat voor human related intended use.

Werkwijze

Het opstellen van de eisen en wensen in relatie tot beoogd gebruik zou je kunnen zien als het formuleren van hoofddoelen die leiden tot het oplossen van de hulpvraag, zoals beschreven in stap 2.

Een voorbeeld van een HRIU-profiel:

De cliënt wil spraakvervangend kunnen communiceren, zodat hij zijn wensen duidelijk kenbaar kan maken en begrepen wordt door zijn omgeving. Om dit beoogd functioneren te behalen is het noodzakelijk dat de cliënt kan:

- *Communiceren op eigen initiatief;*
- *Communiceren op zelfgekozen momenten;*
- *Communiceren op verschillende locaties (zoals thuis, in de klas, bij opa en oma etc.)*
- *Communiceren in grammaticaal correct Nederlands;*
- *Te allen tijde kunnen communiceren met zijn omgeving.*
- *Anders... (aan te vullen met andere wensen en eisen)*

7. Bepalen van de functie-eisen voor het hulpmiddel en diensten (stap 4)

Verantwoordelijk

Behandelaar en adviseur

Algemeen

Stap 1 (hulpvraag), stap 2 (objectiveren van de mate van relevante stoornissen en beperkingen) en stap 3 (HRIU) leiden tot het bepalen van de benodigde functie-eisen (stap 4) die nodig zijn om de vastgestelde mate van stoornissen en beperkingen te compenseren dan wel op te lossen evenals de behoeften in te vullen en daarmee te voldoen aan de HRIU. Functie-eisen kunnen zowel hulpmiddelgericht als dienstegericht zijn.

Werkwijze

De behandelaar bepaalt samen met de leverancier tijdens een adviesgesprek welke functie-eisen nodig zijn om de stoornissen en beperkingen die vastgesteld zijn in stap 2 te compenseren en op te lossen. Deze functie-eisen zijn het gevolg van subdoelen die afgeleid zijn uit stap 2 en stap 3.

Voorbeeld 1

De cliënt moet het communicatiehulpmiddel zelfstandig kunnen bedienen ondanks zijn motorische beperking (subdoel/HRIU), het communicatiehulpmiddel moet met de ogen bediend kunnen worden (functie-eis).

Voorbeeld 2

De cliënt moet het communicatiehulpmiddel zelfstandig mee kunnen nemen naar een andere locatie (subdoel/HRIU), het communicatiehulpmiddel moet bestand zijn tegen (onbedoeld) stoten en trillen (functie-eis).

Voorbeeld 3

De cliënt moet het communicatiehulpmiddel na aflevering direct kunnen gebruiken.

In bijlage 5 staat een overzicht van mogelijk relevante functie-eisen en de relatie tussen deze functie-eisen en de functiebeperkingen en wensen en eisen gerelateerd aan beoogd gebruik. De voorbeelden die gegeven worden zijn slechts ter inspiratie en moeten aangevuld worden waar mogelijk.

8. Bepalen van de producteigenschappen en diensten (stap 5)

Verantwoordelijk

Adviseur

Algemeen

In stap 5 worden de producteigenschappen en diensten bepaald die nodig zijn om de functie-eisen zo concreet mogelijk in te vullen (PRIU). PRIU staat voor product related intended use (bijvoorbeeld oogbesturing, raster, stootvast, vormvaste bevestiging etc.)

Werkwijze

Voorbeeld van uitwerking functie-eis naar producteigenschap:

Voorbeeld 1 (zie voorbeeld 1 in stap 4)

- Oogbesturing

Voorbeeld 2 (zie voorbeeld 2 in stap 4)

- Valbestendig
- Stootbestendig
- Schokbestendig
- Vormvaste bevestiging middels snelwisselsysteem

Voorbeeld 3 (zie voorbeeld 3 in stap 4)

- 4,5 uur instructie op locatie

In bijlage 6 kun je voorbeelden vinden van producteigenschappen gerelateerd aan de functie-eisen. De voorbeelden die gegeven worden zijn slechts ter inspiratie en moeten aangevuld worden waar mogelijk.

9. Beschrijving oplossingsrichting hulpmiddel (stap 6)

Verantwoordelijk

Behandelaar en adviseur

Algemeen

In de laatste stap wordt beschreven welk hulpmiddel qua merk en type het meest optimaal past bij de vastgestelde benodigde producteigenschappen en diensten op basis van de hulpvraag (stap 1), functioneringsgerichte beschrijving (stap 2), wensen en eisen (stap 3), functie-eisen (stap 4) en producteigenschappen en diensten (stap 5).

Werkwijze

Stap 6 bestaat uit een beschrijving welke hulpmiddelen wel en niet voldoen om de functiebeperking te compenseren dan wel op te heffen. Het is belangrijk om stepped care mee te nemen in de motivatie, hoewel stepped care geen standaard onderdeel is van een functioneringsgerichte aanvraag. Op het moment van schrijven is stepped care nog wel onderdeel van de aanvraagprocedure en onderdeel van het besluit of een hulpmiddel wel of niet vergoed wordt, waardoor dit als zodanig wel wordt meegenomen in het format.

Stepped care staat voor het stapsgewijs inzetten van zorg/hulpmiddelen, waarbij uitgegaan wordt van het starten met zo eenvoudig mogelijke hulpmiddelen. In de oplossingsrichting beschrijf je welke (goedkopere) opties nog meer uitgetoet zijn in het (voor)traject en waarom deze opties niet adequaat zijn om de functiebeperking te verminderen of op te heffen.

10. Bronvermelding

- Praten kan ik niet, ... maar communiceren wil ik wel. Interne publicatie. Zaalen van Y, Deckers S (Red.). Eindhoven: Fontys Paramdiscische Hogeschool. 2015. https://www.researchgate.net/publication/294733711_Routekaart_Gewogen_keuze_Communicatie_Ondersteunend_Hulpmiddel_voor_kinderen_en_jongeren_die_moeizaam_nauwelijks_of_niet_spreken
- Procesbeschrijving Hulpmiddelenzorg. Nictiz. 2009. <https://www.zorginzicht.nl/bibliotheek/procesbeschrijving-hulpmiddelenzorg-nictiz-mei-2009/KwaliteitsstandaardenDocumenten/Procesbeschrijving%20Hulpmiddelenzorg%20Nictiz%20mei2009.pdf>
- RIFA Basisrichtlijn voor hulpmiddelenzorg. CG-Raad/ZN 2010. https://www.zorginzicht.nl/bibliotheek/basisrichtlijn-hulpmiddelenzorg-cg-raad-zn-2010/KwaliteitsstandaardenDocumenten/Basisrichtlijn_hulpmiddelenzorg-RiFA-fase1-19.pdf
- NVLF. Handreiking: Oefenen met de ICF. 2017. <https://www.nvlf.nl/wp-content/uploads/sites/2/2020/06/Handreiking-ICF.pdf>
- ICF-2018-NL & ICF-CY-2018-NL. <https://class.whofic.nl/>
- Zorgplan FGI-Methode. <https://www.zorgplan.nl/over/zorgplan-fgi-methode>

11. Bijlagen

Bijlage 1: Leeg format v0.73

Bijlage 2: Volledig format v0.73

Bijlage 3: Uitgewerkt voorbeeld v0.73

Bijlage 4: ICF uitwerking v0.73

Bijlage 5: Relatieschema functie-eisen-ICF-HRIU (stap 4-2-3) v0.73

Bijlage 6: Relatieschema functie-eisen en producteigenschappen (stap 4-5) v0.73